

«Да насельніцтва былога ВКЛ» было заяўлена пра вольнае самавызначэнне насельніцтва і стварэнне народных прадстаўніцтваў, у ім адсутнічалі абяцанні наконт палітычнай будучыні гэтых земляў.

Польскі ўрад не хацеў прызнаваць факт існавання БНР. Ён імкнуўся стварыць новае беларускае прадстаўніцтва, якое б пагадзілася на далучэнне Беларусі да Польшчы, бо можна было б ігнараваць самастойную дзейнасць урада БНР, які па-ранейшаму настойваў на незалежнасці рэспублікі. Тым не менш, беларускія дзеячы працягвалі шукаць падтрымку ў Польшчы. Падчас прыезду Ю. Пілсудскага ў Мінск першым яго павітаў А. Прушынскі, які падзякаваў яму за вызваленне Беларусі ад бальшавікоў і выказаў надзею беларусаў на прызнанне БНР. Акрамя таго, Я. Лесік прапанаваў аднавіць на тэрыторыі Беларусі дзейнасць дзяржаўных органаў БНР. Але Пілсудскі адказаў, што не прызнае незалежнасці БНР, пакуль гэтага не зробіць «Савет Пяці».

У сітуацыі, калі ўрад Савецкай Расіі бачыў тэрыторыю Беларусі выключна ў яе складзе, А. Луцкевіч працягваў перамовы з Польшчай наконт заключэння пэўных пагадненняў з нагоды будучага БНР. Аднак на сустрэчы з А. Луцкевічам 20 лістапада 1919 г. Ю. Пілсудскі прапанаваў ідэю стварэння «Беларускага П'емонта», што азначала адмову ад патрабаванняў незалежнасці БНР у абмен на культурную аўтаномію беларусаў у складзе Польшчы. Варта адзначыць, што яго пазіцыя тлумачылася ходам вайны ў цэлым, бо Пілсудскі чакаў, чым скончыцца вайна паміж «чырвонымі» і «белымі» і палічыў за лепшае не браць на сябе ніякіх абавязацельстваў.

Менавіта з-за няўдалых беларуска-польскіх перамоваў у 1919 г. адбыўся раскол Рады БНР. Прыхільнікі супрацоўніцтва з Польшчай на чале з А. Луцкевічам абралі Найвышэйшую Раду. Іх праціўнікі жа з В. Ластоўскім абралі Народную Раду, якая выступіла супраць польскай акупацыі Беларусі.

У выніку, рэалізаваць план урада А. Луцкевіча па прызнанні незалежнасці БНР не аказалася магчымым. Аднак становішча Польшчы на фронце ў 1920 г. ненадоўга ажывіла планы Ю. Пілсудскага па стварэнні беларускай дзяржавы. Але 12 кастрычніка быў падпісаны польска-савецкі прэлімінаарны мірны дагавор, тым самым былі знішчаны ўсе планы на незалежнасць Беларусі, а беларуска-польскія перамовы былі спынены. Такім чынам, Рыжскі мірны дагавор 1921 г. стаў паваротным момантам у гісторыі БНР, а ідэі рэалізацыі федэралісцкай канцэпцыі Пілсудскага пацярпелі паразу.

Д. Тупіцына

ГІСТОРЫЯ СЯМ'І Ў КАНТЭКСЦЕ ПАРТЫЗАНКАГА РУХУ НА ВІЛЕЙШЧЫНЕ

Нашы продкі здабылі Перамогу ў гады Вялікай Айчыннай вайны коштам свайго жыцця. І самае страшнае, што можа зрабіць пакаленне нашага часу, гэта забыцца пра подзвігі нашых прадзедаў. Але гэта не здарыцца ніколі.

Прыклад таму – гісторыя маіх продкаў на Вілейшчыне. Сям’я Субачоў складалася з дзевяці чалавек: майго прапрадзёда Іларыёна, прапрабабкі Варвары і іх семярых дзяцей: Васіля, Сяргея, Валянціна, Канстанціна, Аляксандра, Івана і Марыі. Яны пражывалі ў вёсцы Гліннае Вілейскага раёна Мінскай вобласці. У гады Вялікай Айчыннай вайны ўся сям’я Субачоў пайшла ў партызаны. Мне ўдалося даведацца, што мае прапрадзядуля Іларыён і прапрабабуля Варвара прайшлі амаль усю вайну. Летам 1944 г. яны разам з іншымі жыхарамі вярталіся ў веску. На той момант ніхто не падумаў, што ўсе можа скончыцца так трагічна: у час вяртання Іларыён трапляе ў палон да немцаў, а Варвару забілі на месцы. Мы па цяперашні час не ведаем пра лес прадзядулі, які застаецца па цяперашні час зніклым без вестак.

Браты Валянцін і Канстанцін працавалі на чыгунцы з аднавяскоўцам Е. А. Субачам. Іх задачай было ахоўваць мост у напрамку Маладзечна-Вілейка. Яны трагічна загінулі ў красавіку 1943 г. пры выбуху міны. Е. А. Субач застаўся жывы, яго кантузіла. Ён потым і распавеў пра лес братоў маею бабулі. Братам паставілі ваенны помнік недалёка ад вескі Гліннае. Жыцце Васіля, Сяргея, Івана і Марыі падчас вайны засталася невядомым для сям’і.

А цяпер кароткая ваенная біяграфія майго прадзёда Аляксандра Іларыёнавіча Субача 1923 г. нараджэння.

Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, маёму прадзядулю было ўсяго 18 гадоў. Мне часта распавядалі пра яго як вельмі валявога чалавека, які ўмеў хутка адаптавацца да сітуацыі і прымаць правільныя рашэнні. Ён пайшоў у партызаны, удзельнічаў у розных баявых аперацыях, мініраваў чыгунку і падрываў варожыя эшалоны, хадзіў не раз у выведку, пакуль не быў паранены ў 1943 г. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені.

Немагчыма сабе ўявіць, якой трэба валодаць адвагай, каб ступіць на дарогу вайны. Гісторыя жыцця майго прадзёда і яго братоў даказвае нам, што людзі сапраўды шанавалі сваю радзіму, вялі самаадданую барацьбу з германскімі захопнікамі за яе вызваленне. Яны паказалі ўсім сваю сілу і бястрашнасць у такі цяжкі час, хоць самі былі яшчэ хлопцамі, простымі камсамольцамі, якія яшчэ не бачылі жыцце.

Нашы продкі адстаялі нашу свабоду і незалежнасць цаной свайго жыцця. Таму нам нельга забываць, трэба ведаць сваю гісторыю і гісторыю сваіх продкаў, каб захаваць мір на зямлі і светлую будучыню, якую падаравалі нам нашы родныя – абаронцы нашай малой і вялікай Радзімы.

Г. Унуковіч

ПАЛІТЫЧНЫ АСПЕКТ РЭФОРМЫ БЕЛАРУСКАГА ПРАВАПІСУ 1933 г.

На змену актыўнай беларусізацыі 1920-х г. з яе багатымі лексікаграфічнымі набыткамі прыходзяць змрочныя 1930-я, якія суправаджаюцца гвалтоўнай калектывізацыяй, сталінскімі рэпрэсіямі, барацьбой з «нацдэмаўшчынай» і, як вынік, вынішчэннем спецыялістаў у розных галінах навукі і культуры. Аднымі з першых пад молат рэпрэсій трапілі лінгвісты, шмат хто